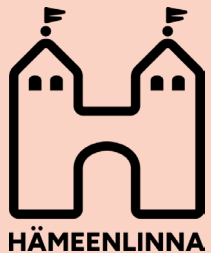

Hyvinvointi- kertomus 2021-2024

Hämeenlinnan
kaupunki

Sisällysluettelo

1. Johdanto 1/2
2. Johdanto 2/2
3. Kaupunkitason onnistumiset ja haasteet
4. Infograafit
5. Lasten ja nuorten terveys
6. Aikuisten terveys
7. Elintaso sekä henkilökohtainen toiminta ja työ
9. Koulutus ja oppiminen
10. Sosiaaliset yhteydet ja suhteet
11. Turvallisuus
12. Ympäristö
13. Ääni kuuluville yhteiskunnassa
14. Liitteet

Johdanto 1/2

Kuntalain (410/2015) mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Kunnan on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Tämä hyvinvointikertomus pohjautuu valtuustokauteen 2021–2025.

Hyvinvoinnin käsitteen moniulotteisuuden vuoksi Hämeenlinnassa raportoinnin viitekehykseksi on valittu Stiglitzin malli. Malli jakaa hyvinvoinnin kahdeksaan eri osa-alueeseen: terveys, ääni kuuluville yhteiskunnassa, koulutus/oppiminen, henkilökohtainen toiminta ja työ, sosiaaliset yhteydet ja suhteet, aineellinen elintaso, ympäristö, turvallisuus.

Hyvinvoinnin käsitteen laajuuden vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista asettaa raja-arvoja, jotka pitäisi hyvinvoinnin näkökulmasta saavuttaa vaan tarkoituksenmukaista on seurata aikasarjoja, jotka kuvaavat hämeenlinnalaisten hyvinvoinnissa tapahtuvaa muutosta.

Hyvinvoinnin tilan kuvaamisessa on merkityksellistä mitä ja mistä kerättyä tietoa seurataan. Hämeenlinnan hyvinvointikertomuksessa hyödynnetään sekä kansallisia että paikallisia tietolähteitä. Eri tietovarannot eivät anna yhdenmukaista kuvaa siitä, miten hämeenlinnalaiset voivat.

Hyvinvointialueen kanssa yhteistyömuotoja kehitettiin alueellisessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä. Ehkäisevässä päihdetyössä sovittiin yhteistyökytän-teistä ja rakennettiin yhteistä näkemystä elintapaohjaukseen ja liikuntaneuvontaan. Kaupunki on kumppanina mukana hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hankkeessa.

Johdanto 2/2

Hämeenlinnan HYTE-kertoimessa (HYTE-kerroin mittaa muutoksia väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä) on ollut myönteistä kehitystä vuodesta 2021 vuoteen 2023. Vuonna 2024 kerroin laski merkittävästi edellisiin vuosiin nähden. TEA-viisariin (tiedot kuvaavat terveydenedistämisasiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi) valittujen indikaattoreiden mukaan Hämeenlinnan toiminta on ollut terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä parempaa kuin Suomessa keskimäärin koko 2020-luvun.

HYTE-kertomukseen valittujen noin 400 indikaattorin (kansallisia ja paikallisia) mukaan näyttää siltä, että Hämeenlinnan kehitys asukkaiden hyvinvoinnissa on heikompaa kuin Suomessa keskimäärin. Tosin sekä Hämeenlinnan että koko Suomen kehitys näillä indikaattoreilla mitattuna on negatiivista hyvinvoinnin näkökulmasta.

Kokonaisuudesta herää kysymys, mihin tietoon voi luottaa ja miten pitkiä aikajaksoja pitäisi tarkastella, että saa realistisen kuvan siitä, mihin suuntaan väestön hyvinvointi on Hämeenlinnassa kehittymässä.

Valtuustokaudella uusia keskeisesti hyvinvointia tukevia suunnitelmia on tehty kaksi: toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma (Kaikkien Hämeenlinna) sekä ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Lisäksi valtuustokaudella on toimeenpantu esteettömyys- ja saavutettavuussuunnitelmaa. Valtuustokauden aikana on laadittu myös muita hyvinvointia- ja terveyttä tukevia suunnitelmia. Suunnitelmat tukevat ja raamittavat HYTE-työn tekemistä kunnassa, mutta niiden laatiminen ja seuranta vie myös merkittävän määrän resursseja. Jatkossa tavoitteena on vähentää erillisten suunnitelmien määrää (yhdistetään olemassa olevia suunnitelmia) ja suunnata HYTE-työtä konkreettisempaan suuntaan.

Kaupunkitason onnistumiset ja haasteet

Onnistumiset

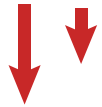
- Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat kasvaneet vuosi vuodelta ja joukkoliikenteen kilpailutuksissa on kiinnitetty entistä enemmän puhtaana, sähköisen, kaluston käyttöön.
- Lasten maksuttomien harrastusryhmien määrät kasvaneet (HIL -ryhmät)
- Kunnan tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön organisoituminen hyvinvointialueen aloittamisen jälkeen
- Kaavahankkeita valmistui tavoitteen mukaisesti ja asemakaavoissa on otettu käyttöön esteettömyyteen liittyviä kaavamääräyksiä
- Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen liikuntaneuvojat
- Kyetty vastaamaan valmistavan opetuksen kasvavaan tarpeeseen
- Walk in –terapia
- Päätösten lapsivaikutusten arviointi tuli vahvemmaksi osaksi kaupungin päätöksentekoa
- Asukkaiden kulttuuriosallisuuden vahvistaminen

Haasteet

- Nuorten mielen hyvinvoinnin haasteet
- Perheiden moninaistuminen ja polarisaatio
- Toimialarajat ylittävä yhteistyö hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä
- Asukkaiden hyvinvoinnin kehityssuunta
- Rekrytointihaasteet ja resurssien riittämättömyys liittyen työvoimaan ja tiloihin molemmilla toimialoilla

Infograafit

Seuraavissa dioissa hämeenlinnalaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilaa on kuvattu infograafeilla, jotka on jaoteltu Stiglitzin hyvinvoinnin osa-alueiden mukaan. Dioihin on valittu muutamia keskeisiä indikaattoreita indikaattorikokonaisuudesta. Kattavammin kaikkiin indikaattoreihin voi tutustua liitteessä 2.

Infograafien otsikossa näkyy, mikä hyvinvoinnin osa-alue on kyseessä. Nuolet osoittavat, mihin suuntaan muutos on mennyt Hämeenlinnassa ja koko maassa. Jos suunta on sama, nuolen pituus kertoo, kummassa muutos on ollut suurempaa.

Indikaattoreiden vieressä oleva peukalo kertoo kyseisen indikaattorin muutoksen suunnan. Peukalo alaspäin tarkoittaa, että muutos on hyvinvoinnin kannalta huonompaan suuntaan. Peukalo ylöspäin kuvaa, että tilanne on parantunut.

Infograafien oikeassa sivussa on nostettu esiin esimerkinomaisesti erilaisia toimenpiteitä, joita eri toimijat Hämeenlinnassa ovat toteuttaneet valtuustokauden aikana asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimenpiteissä ei nosteta niinkään esiin arkitoimintaa vaan enemmänkin muita erityisesti tämän valtuustokauden aikana esillä olleita toimia ja toimenpiteitä.

Lasten ja nuorten terveys

Koululounas

Puolet yläkoululaisista syö koululounaan päivittäin.

Ahdistuneisuus

Viidennes nuorista kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta.

Kokemus terveydestä

Kolmasosa yläkoululaisista kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Tyytyväisyys

66 % ammattikoululaisista on tyytyväisiä elämäänsä.

Sähkötupakka

6% yläkoululaisista käyttää sähkötupakkaa päivittäin. Käyttö on triplaantunut, vape on nuorten eniten käyttämä päihde.

Uni

Nuoret nukkuvat enemmän kuin aiemmin. Esimerkiksi lukiolaisista enää **38 %** nukkuu alle 8h yössä.

Liikunta

Lähes neljännnes yläkoululaista liikkuu vähintään tunnin päivässä. Liikunnan määrä vähenee lapsen kasvaessa.

Toimenpiteitä

- Ohjaamon "Arki haltuun" -ryhmätoiminta
- ARXin ja taidemuseon vauvapaketti
- Lapsen oikeuksien viikko
- Seurakunnan organisoima walk in -terapia
- Sohvalta liikkeelle -hanke
- Wild Duck's -liikuntaryhmä

Aikuisten terveys

Onnellisuus

63 % aikuisista on onnellisia. Eniten onnellisuutta kokee 35-44 -vuotiaat naiset (81 %) ja vähiten yli 85 -vuotiaat naiset (26 %).

Mieliala

Noin puolet aikuisista kokee alakuloisuutta, masentuneisuutta tai toivottomuutta

Elämänlaatu

70 % ikäihmisistä kokee elämänlaatunsa hyväksi

Liikunta

43 % aikuisista liikkuu hengästyttävästi vähintään 3 kertaa viikossa. Ikäihmiset harrastavat enemmän hengästyttävää liikuntaa kuin työkäiset.

Paino

Viidesosa työkäisistä kokee painon haittaavan terveyttä ja toimintakykyä

Tupakointi

8 % aikuisista tupakoi päivittäin

Toimenpiteitä

- Liikuntaneuvonta
- Järjestöjen organisoimat luennot, infot ja vertaistuki
- Liikuntateemaiset erätaukokeskustelut
- Terve Päivä -sovelluksen kokeilu
- Taidelanssi
- Kirjaston tuolijumput yhdessä Hämeenlinnan liikuntahallit Oy:n kanssa, liikuntavälineiden lainaus

Elintaso sekä henkilökohtainen toiminta ja työ

Toimeentulotuki

2,4% lapsiperheistä ja **3%** työikäisistä saa pitkäaikaisesti toimeentulotukea. Trendi on laskeva.

Taloudellinen tilanne

9 % aikuisista arvioi oman taloudellisen tilanteensa huonoksi. Hyväksi oman taloudellisen tilanteensa arvioivien osuus on vähentynyt.

Perheen taloudellinen tilanne

Kolmasosa nuorista kokee perheensä taloudellisen tilanteen olevan kohtalainen tai sitä huonompi. Taloudellisen tilanteen haastavimmaksi kokee ammattikoulussa opiskelevat.

Rahanpuute

26% työikäisistä ja **13%** ikäihmisistä joutuu tinkimään rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä.

Työttömyys

11 % työikäisistä on työttömiä työnhakijoita. Trendi on laskeva.

Työkyky

12 % työikäisistä kokee työkykynsä olevan riittämätön työllistymiseen tai työelämässä pysymiseen

Pärjääminen

8 % ikäihmisistä kokee saavansa riittämättömästi apua

Toimenpiteitä

- Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelma
- Työllisyyden edistämisen kuntakokeilu
- Nuorisokulttuurin tapahtumia ja työpajoja paikallisille nuorille
- Nuorten kesätyöllistäminen
- Pelitila Bunkkerilla on järjestetty kuntouttavaa työtoimintaa
- Dynaaminen pienhankintajärjestelmä
- Seurakunnan Pienituloisille Piristystä -avustuskampanja
- HAMK:n lisääntynyt työelämäyhteistyö
- Ao Tavastian Olkkari-toiminta
- Seurakuntien ruoka-apu

HML**Koko Suomi**

Koulutus ja oppiminen

Pitää koulunkäynnistä

Suurin osa lapsista ja nuorista pitää koulunkäynnistä vaikkakin laskua on tapahtunut erityisesti alakoululaisten kohdalla **(81 %-> 69 %)**

Kotitehtävät

Kolmannes nuorista kokee vaikeuksia läksyjen tekemisessä.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet

9% koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 -vuotiaat

Esiintyminen

40 % nuorista kokee vaikeuksia suullisessa esiintymisessä

Opetuksen seuraaminen

Neljännes nuorista kokee vaikeuksia opetuksen seuraamisessa

Lukusujuvuus

80 % lapsista on hyviä tai keskitasoisia lukijoita.

Poissaolot

Viime lukuvuonna poissaoloja oli keskimäärin **88 oppituntia/oppilas**. Peruskoululaisten poissaolot ovat vähentyneet.

Toimenpiteitä

- Koulupudokasuhan alla oleville toiminnallinen oppimisympäristö
- Lukutaidon kehityksen seurannan kartoituksen malli
- Pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli
- Vakaturi-hanke
- Oppimisympäristöjä on muokattu ns. Kieku-kävelyjen avulla
- Pysäkin ja kirjaston digiopastus ja yleisöluennot
- Kulttuuripolku
- Taidetestaajat
- Ao Tavastialla yhteisö- ja hyvinvointiohjaajia vahvistamassa yhteisöllistä opiskeluhoitoa

Sosiaaliset yhteydet ja suhteet

Välit vanhempiin

64 % alakoululaisista kokee hyvää keskusteluyhteyttä vanhempiensa kanssa

Ryhmään kuuluminen

Puolet lapsista ja nuorista kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä

Yksinäisyys

13 % aikuisista kokee yksinäisyyttä

Tyytyväisyys ihmissuhteisiin

78 % työikäisistä on tyytyväisiä ihmissuhteisiinsa

Hyödylliseksi tunteminen

66 % työikäisistä kokee itsensä hyödylliseksi

Netti

66 % yli 75 -vuotiaista käyttää internettiä yhteydenpitoon

Toimenpiteitä

- Yhteisöllistä toimintaa kouluissa, nuorisotiloilla ja Ohjaamolla
- Kohti yläkoulua -messut
- Erkkanuokkaritoimintaa on järjestetty yhteistyössä Hämeenlinnan Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry:n kanssa.
- Alle kouluikäisten Arjen Kesyttämö -toimintaa laajennettiin
- Oman kulttuurin vanhempainillat
- Hippalot-festivaali
- Puistoruokailut
- Vauvanpäivän tapahtuma
- Ao Tavastian tutor-toiminta
- Arxin taidekerhot

HML**Koko Suomi**

Turvallisuus

Koulukiusaaminen

n. 8 % peruskouluikäisistä kokee viikoittaista koulukiusaamista. Toisella asteella kiusaamista on merkittävästi vähemmän.

Väkivalta

6 % työikäisistä kokee fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa tuntemattoman tai puolitutun tekijän taholta. Nuorissa miehissä ilmiö on huomattavasti yleisempi.

Kaatumiset

43 % yli 75- vuotiaista kaatunut viimeisen vuoden aikana

Lähisuhdeväkivalta

9 % työikäisten kokee fyysistä tai henkistä lähisuhdeväkivaltaa.

Seksuaalinen häirintä

8 % työikäisistä on kokenut seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana. Nuorten naisten ikäryhmissä ilmiö korostuu.

Nuorten kokema seksuaalinen häirintä

Yleisin paikka kokea häirintää on netti. **Reilu neljäsosa** nuorista on kokenut seksuaalista häirintää puhelimessa tai netissä vuoden aikana, mutta määrä on laskenut.

Toimenpiteitä

- Turvallisuus- ja esteettömyyskävelyt
- Keskustelukiertue koulukiusaamisesta
- HÄME24 valmiusharjoitus
- VALPAS 2023 yhteistoimintaharjoitus
- kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma tehty

Ympäristö

Koulut

Neljäsoa yläkoululaisista kokee, että oppilaitoksen fyysiset työolot ovat häirinneet opiskelua. Toisen asteen opiskelijat ovat tyytyväisempiä.

Nuorisotilat

Kolmannes nuorista kokee, ettei omalla asuinalueella ole riittävästi oleskelutiloja nuorille

Asuinalue

85 % aikuisista on tyytyväisiä asuinalueensa olosuhteisiin.

Esteettömyys

78 % ikäihmisistä kokee asuinympäristönsä esteettömäksi

Ympäristön turvallisuus

Jokapäiväisen ympäristönsä turvalliseksi kokee **95 %** aikuisista

Toimenpiteitä

- EU:n Green City Accord
- Ruokahävikin vähentäminen lautasmallin avulla
- Kestävän elämäntavan opinvirta –hanke
- Turvallisuus- ja esteettömyyskävelyt
- Esteettömyyskatselmuks
- Asemakaavoissa on otettu käyttöön esteettömyyteen liittyviä kaavamääräyksiä

Ääni kuuluville yhteiskunnassa

Vaikuttaminen koulussa

Noin yksi kymmenestä yläkoululaisesta kokee, että koulussa on hyvät vaikutusmahdollisuudet.

Mielipiteet

Puolet alakoululaisista uskaltaa sanoa mielipiteensä luokassa

Osallisuus

Puolet alakoululaisista on osallistunut oman koulun asioiden suunnitteluun

Järjestöt

n. 40 % aikuisista osallistuu aktiivisesti johonkin järjestötoimintaan

Toimenpiteitä

- Nuorten ääni – ryhmä Ohjaamolla
- Oppilaskuntatoiminta
- Nuorisovaltuusto
- Vammaisneuvosto
- Vanhusneuvosto
- Lapsivaikutusten arvioinnit
- Valoilmiöfestivaali
- Taidemuseon kuratointiprosessiin osallistaminen
- Lapsiystävällisen Hämeenlinnan artikkelisarja
- Osallistava budjetointi
- Erätaukokeskustelukulttuuri

Liitteet

- Liite 1 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutuminen. Linkki: [Liite 1 Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutuminen.docx](#)
- Liite 2 Stiglitzin hyvinvoinnin osa-alueiden kuvaus. Linkki: [Liite 2 Stiglitzin hyvinvoinnin osa-alueiden kuvaus.docx](#)
- Liite 3 Ehkäisevän päihdetyön raportti 2024. Linkki: [Liite 3 EPT raportti 2024.docx](#)
- Liite 4 Lapsiystävällinen Hämeenlinna -ohjelman raportti. Linkki: [Liite 4 Lapsiystävällinen Hämeenlinna.pptx](#)
- Liite 5 HYTE-tilastot 2021-2024. Linkki: [Liite 5 HYTE-tilastoliite 2025.docx](#)
- Liite 6 Tietolähteiden kuvaus. Linkki: [Liite 6 HYTE-kertomuksen 2021-24 tietolähteiden kuvaus.docx](#)